

GreenCity

Съдържание

1. Въведение	3
2. Видове Градски Градини	5
3. Умения	6
4. Социална Интеграция	7
5. Физическо и Ментално Здраве	12
6. Зелени Пространства срещу Ковид-19	13
7. Гледни Точки за Околната Среда, Икономиката И обществото	14
8. Добри Практики	20
9. Границите на Споделената Градина	41
10. Съвети за Започване на Собствена Градска Градина	42
11. Някои Растения, Които Могат Да Се Отглеждат във Вашата Градска Градина	43
12. Как да Използваме Наученото Чрез Градинарство	43
13. Препратки	45

За GreenCity

“Зелената трансформация на модерния градски пейзаж с цел подпомагане на чувството за общност и развитието на умения” - GreenCity е проект, финансиран от Еразъм+, който цели да постигне зелена трансформация на модерните градски пейзажи, като предлага неформално обучителни действия, проведени навън. Ние подкрепяме преобразуването на неизползвани публични пространства в зелени места, промотиращи диалог между различните култури, подобряване на общностните взаимоотношения, безопасен начин на живо, включване на различни граждани и хора в неравностойно положение.

VERDE

1. Въведение

Градска Агрикултура – Следващата Голяма Стъпка за Градовете

Градската агрикултура – често дефинирана като агрикултурно и/или хранително производство, случващо се в зоната на даден град и което е важна част от заобикалящата го екологична система и градска икономика – е съществувала винаги в развиващите се държави, където може да бъде основен начин за изхранването на дадено количество хора. Предоставянето на достатъчно количество храна за днешните и бъдещите градове, чрез използването на устойчиви способи за произвеждането ѝ, е задача с огромна важност. Заради различни фактори, сред които постоянно разрастващите се градски и световни популации, промените в климатичните условия и натискът върху природните ресурси, световното осигуряване на храна е от първостепенно значение.

Изхранването на световната популация ще бъде едно от най-големите предизвикателства за човечеството. Вертикалното фермерство и градската агрикултура, ако са измислени и направени правилно, предлагат иновативно и устойчиво решение за осъществяването на тази цел.

Отглеждането на храна в градовете никога няма да означава изчезването на нормалната агрикултура. За момента не можем да отглеждаме основни храни като зърнени култури в затворени пространства или малки мащаби. Въпреки че е възможно да отглеждаме пилета и да произвеждаме яйца в градска среда, консумацията ни на месни протеини или ще трябва да бъде значително смалена заради емисиите на парникови газове, последствие от отглеждането на животни, или ще трябва да намерим начин да отглеждаме месо във фабрики без да имаме нуждата от животни. За наше щастие обаче, фокусирайки се върху другата част от диетата ни, имаме възможността да изберем една от следните опции за подобряването на ситуацията. Осъществяването на агрикултурни проекти на покриви, стени, пространства над и под земята и др., би подкрепило развитието на устойчив градски модел по многобройни различни причини.

Някои от тях са намаляването на разходи за доставка, подобряването на връзките в дадена общност, осъществявайки култура на здравословно хранене, подпомагане за сигурността на качеството на храната, осъществяването на средства за справяне с екологични фактори (например управление на допълнително количество вода заради метеорологични условия), подобряване на разнообразието в храната, променяне на енергийната ефикасност в застроена среда и други.

През 2050 80% от световната храна ще се консумира в градове.

Важна част от градската агрикултура са споделените градини, които могат да бъдат забелязани в повечето градове във **Франция** (както и на други места), често управлявани от местни групи, квартални асоциации, или от името на местни съветници, отговорни за общинска земя, за която се грижат или висчки заедно или тя се разделя на по-малки сектори, дадени на отделни хора. Общите градини, за които се грижат асоциации от жители, бързо се разпространяват през последните 10 г. във френските градове, въпреки че в някои случаи се оказват инструменти за вид "клубизация" белязана от полу-присвояване на обществени пространства от дадени хора.

Историята на градската агрикултура в **България** може да бъде обяснена по следния начин: малък брой неправителствени и неофициални организации правят градини по желание на младите хора, част от средната класа, но основният потенциал на този тип дейност спрямо включването и подкрепянето на хора и семейства в рискови ситуации или бедност не е осъзнат, заради липсата на желание на местните власти и подходящи институции да се включат в процеса.

Градската агрикултура на практика не съществуваше до много скоро в **Гърция**. Бързото и развитие се случва редом с рязкия спад на стандартите за живот в обществото в последните години заради сериозна криза. Корените на това движение обаче могат да се открият няколко години преди това - в първите години на 21ви век, когато малки леви и алтернативни екологични социални кръгове решават да експериментират с този начин на живот. Самоуправляващите градски действия са малки по размер и се организират от общности. Почти всички такива действия имат и други политически или

В **Турция** градове като Истанбул имат 1600 годишна традиция на градска агрикултура. През 2022 турското правителство споделя модел за градска агрикултура с цел да окуражи подобни дейности в големите градове, по време на спад в селското население. Този модел ще доближи центровете на производство и консумация, справяйки се с логистични предизвикателства като транспортни разходи. Също така чрез него ще се осъществи достъп до свежи храни, вместо тези, които се запазват изкуствено и ще

2. Видове Градски Градини

Повдигнати Основи

Ако има достатъчно място навън, повдигането на основите на градината може да е най-добрата опция, защото по този начин ще се осигури най-много място на градските растения да се развиват, докато има прекрасен контрол върху предоставените условия.

Контейнери

Друга прекрасна възможност е градския градинар да използва контейнери. Контейнерите позволяват преместването на градината спрямо различните ситуации. Без значение от материала, размера или формата на саксиите, добрият им дренаж е много важен. Контейнерите помагат за бързото извличане на хранителни вещества и вода сравнявайки ги с растенията в земята, но могат да се наводнят, ако нямат дренажни отвори.

Вертикални Градини

Друга опция са вертикалните градини. Въпреки че този метод работи най-добре с пълзящи или лозови растения като грах, ягоди и тиква, може да бъде опция за почти всяка разновидност растение. Методът спестява място, използвайки вертикалното пространство вместо хоризонталното.

Градинарство на Закрито

Градинарството на закрито е още една опция. Билки, кълнове и други видове могат да се гледат вътре. Възползвайте се от различни светлини, хидропоника и аквапоника, ако искате вътрешни градини!

Градини на Балкони и Покриви

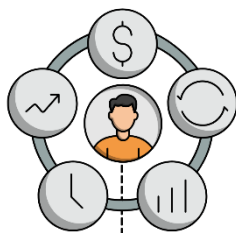
Последни, но не последно място, градините на балкони и покриви са още една опция. Тук трябва да се внимава със силно слънце, ветрове и достъп до вода. Въпреки това, това е прекрасна алтернатива за градинари, които нямат много място или живеят в апартаменти, но все пак искат да се възползват от позитивите на градинарството. В много случаи тези градини ползват и техники като вертикално градинарство или употреба на контейнери.

3. Умения

Ако решите да сте активна част от обществена градска градина можете да подобрите следните умения:

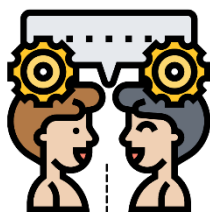
Планове

Способност за организиране и управление на работа

Решаване на проблеми

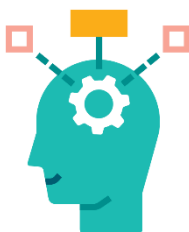
Комуникация

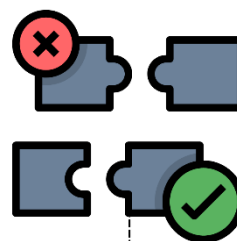
Самостоятелна и екипна работа

Финансови знания

Критично мислене

Адаптивност

4. Социална Интеграция

Как градското градинарство може да осигури честен достъп и социално подобрене в дадена общност и как може да помогне със социалната интеграция на хора в неравнопоставено положение?

Много проекти и асоциации се стремят да подобрят социалните умения на хората, да им помогнат да изградят здрави социални връзки и да се преборят със социалната сегрегация. Обществените градини са важен инструмент за постигане на тези цели. Това са места на социално приобщаване и комуникация. За много градинари работата в общност и прекарването на време заедно (споделяне на виждания, чувство за принадлежност и др.) са най-добрите мотивиращи сили за съществуването на градски градини. Социалният контакт, културният обмен и комуникацията в естествена среда са това, което прави градската градина толкова важна. Тези места предлагат уникални възможности за създаването на връзки въпреки физически и социални бариери като осигурява:

- Споделяне на различни традиции между поколенията
- Културен обмен между различните участници
- Достъп до контакт с хора, говорещи различни езици

В скорошно проучване се сравняват хора живущи на места без зеленина и тези, които имат обществени зелени пространства и се стига до извода, че хората от втората група имат повече желание да се разхождат в тези зелени места и да споделят преживяванията си с други.

Време със семейството

Посвяването, грижата и събирането на храна свързва хората с природата и им помага, особено ако са деца, да разберат повече за естествените процеси. Родителите също се радват на обществени градини, заради възможността да споделят с други родители докато децата си играят в безопасност. В сравнение с площадки за игра, и децата и родителите намират времето си прекарано в обществени градини за по-полезно и значимо.

Обмени, Които Обогатяват Градината

Заради различните хора, грижещи се за градината, знанията, които са споделят там често са многобройни. Споделянето на такова място улеснява обмена на знания в сравнение с индивидуалните градини. Така градинарите вече не са изолирани и разменят съвети, опит и лични знания. Освен това, повечето градинари в такава среда използват и споделят практики, уважаващи различните екосистеми. В градските градини екологията е важна

тема. Компостирането, редуването и добавянето на подходящи култури, както и премахването на пестициди са често срещани практики.

Социални Връзки

Благодарение на градските градини, жителите на дадени квартали могат да създадат социални връзки, които за съжаление са рядкост в днешно време. Тези места помагат за нови запознанства с хора, живеещи на едно и също място, в среда, в която работният им живот е оставен настрана. Хора с различни възрасти, произходи и социални ситуации се събират и споделят прекрасни моменти, които не биха могли да се случат без градските градини. Като изключим поддръжката на градината,

идеи като културни събития, концерти и др. често започват от тези места. Това социално подобрене се случва заради няколко неща. Грижата за градина е задача, позволяваща на по-крехки или изолирани хора да контактуват с други по непринуден начин. Също така, грижата за тези места включва контакт със земята и има видими резултати. От друга страна, тя помага и на тези с работни трудности заради социалната и солидарна икономика, която поддържа, като също така предоставя работни позиции, например специални градинари.

В тази практика има трудности, някои от които са специфични за различната среда: различни инвестиции, различни нива на желание, вътрешни конфликти и др. За справяне с тези фактори е нужна постоянна подкрепа. This is why continuous animation and support are necessary.

Видове Събития, Които Можем Да Организираме в Градска Градина

Партита

Работилници

Пикници

Конференции

Градини за Включване на Групи в Неравностойно Положение

Част от колективните градини създадени в последно време се фокусират не върху маркетинга на градинарство, а върху интеграцията на хора със социални или професионални трудности (хора без работа, с увреждания, с проблеми в образованието, социално изолирани, бивши затворници и др.), с помощта на доброволци или платени работници, отговорни за тяхната подкрепа, с цел забавяне и спиране на все по-голямото им изключване през последните 20 години. Може да се каже, че това, което преди е било просто идея в момента е доказано, а

именно: споделените градини помагат за създаването на връзки и социална интеграция. Още една полза на споделените градини е включването на даден квартал в план за устойчиво подобрене. Борбата с глобалното затопляне се нуждае от озеленяване на градове, намаляването на топлина и грижа за сезонните култури. Градските градини използват заселените места докато се изпълни по-устойчив план.

Обществените градини помагат за социалната трансформация и подобряват достъпа до храна. Когато група съседни се съберат, планират, създадат и поддържат обществена градина, действията им носят развитие на мястото, на което това се случва. Това са някои позитивни аспекти:

Можете Да Се Сприятелите Със Съседите Си

Живеем във време, в което много от съседите ни са непознати. Обществените градини привличат хората и следователно предоставят възможността хора, които живеят на близо да се запознаят. Можете да работите ръка за ръка с тези хора и дори да станете приятели. Много различни приятелства се установяват чрез обществените градини, особено такива между хора с различни култури и възрасти.

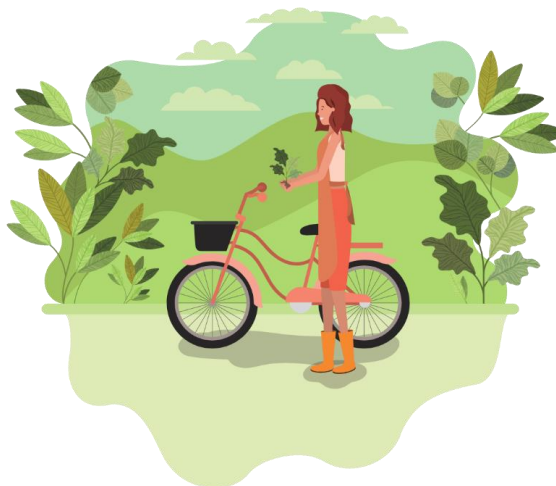
Това Са Места За Знание

Участвайки или посещавайки обществени градини ви дава възможността да се научите от опитни градинари. Разходката на такова място с човек, който работи там е предпоставка за много въпроси към него/нея ("Какви са тези зеленчуци?" "Как построихте тази част от градината?"). Много обществени градини са дом на неофициални мероприятия или на часове по градинарство.

Това Са Места За Подобряване На Здравето

Прекарването на време сред природата и градинарството са свързани с добро здраве чрез многобройни научни проучвания. Спрямо тях, възрастните хора могат да се чувстват по-добре ментално и емоционално, а за хора лекуващи се от психологически състояния като ПТСР има градините имат терапевтично действие. Децата, имащи трудности с вниманието също могат да се възползват от тези места. Всъщност идеята за използването им като терапевтична помощ е центърът за хортикултурната терапия. Градинарството също така се води за лека до средна физическа тренировка.

Това Са Места, В Които Деца (И Възрастни) Могат Да Изследват Природата

Прекарайте пет минути в обществена градина и ще видите прекрасна екосистема пълна с птици, влечуги, растения и насекоми в различни стадии на развитие. Отношението на децата за здравословната храна, разбирането им за практическа наука и социални умения, всичко това се подобрява чрез градинарство, спрямо различни проучвания. Все повече трудове подкрепят желанието ни да сме част от природата. Книгата “Принципи на Природата” на Ричард Лув е добър източник за повече знания по тази тема. Обществените градини също така създават естествени коридори през градовете ни, което е полезно за естествената природа.

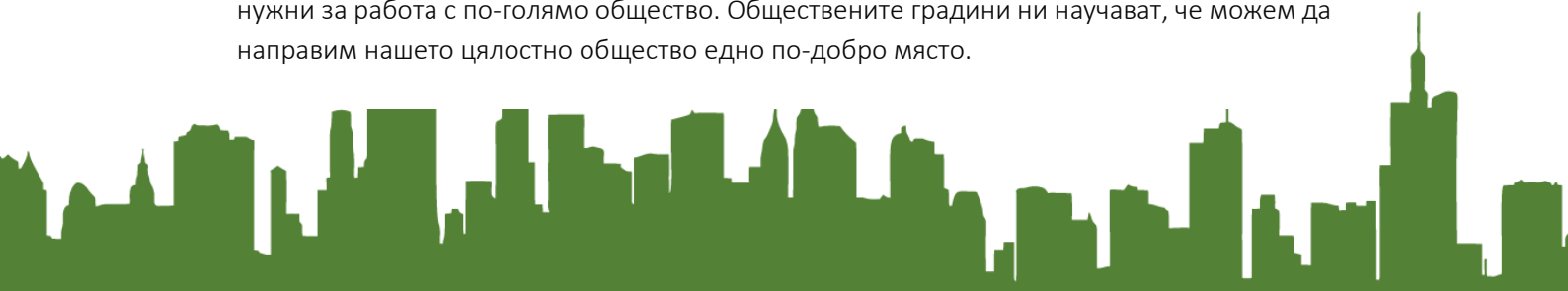

Това Са Места За Работа В Екип

Ефективната работа в екип, особено ако е продължителна и доброволческа може да е голямо предизвикателство и истинска награда. Личностен растеж и ценни умения са част от позитивите, които получаваме чрез нея.

Това Са Места На Които Ние Организираме И Защитаваме Себе Си И Обществото Си

Уменията, които получаваме докато работим в екип - как да организираме срещи, как да работим с хора от различни произходи, които имат различни характери и стратегии за учене, как да се справяме с конфликт и как да защитим дадена идея - са същите умения, нужни за работа с по-голямо общество. Обществените градини ни научават, че можем да направим нашето цялостно общество едно по-добро място.

Това Са Места, Помагачи На Хората В Неваностойно Положение Да Участват Пълноценно И Да Станат Лидери

Различната видове сили не са разпределени поравно в нашето общество; има групови разлики на база на раса, етнос, пол, сексуална ориентация и способности. Участниците в обществени градини имат възможността да помогнат за равнопоставеността, да се грижат за различията и включването на различните индивиди и да се научат как да работят заедно. Това не се случва без усилия. Със съзнателни и продължителни действия помагачи за равенство и социално включване от хората в обществените градини, те стават места, в които всички се чувстват приети.

Това Са Места, На Коемо Може Да Се Подобри Обществото И Да Се Създадат Връзки

Използвайки пълноценно времето, таланът и ресурсите на различните общества, могат да се създадат и поддържат успешни градски градини. Участниците в тези градини трябва първо да открият и разпределят тези ресурси. Осигуряването на помощ от местни организации, бизнеси и власти подпомага това действие. Посетете вашата обществена градина и ще разберете повече за този процес. Например може различни групи да са отговорни за различни части от градината - студенти да са помогнали за построяването на огради, училище да е построило мини-библиотека или група строители да са дарили инструментите си.

5. Физическо и Ментално Здраве

Споделената градина е място, на което дадени хора се грижат заедно за засадените растения. В зависимост от размера ѝ, тя може да бъде използвана за производство на храна или с цел да подобри връзката между човека и природата. Също така, градината може да е място за обучителни и културни събития. Споделянето, работата заедно и връзката с природата са главните ценности зад построяването на такова място. Съществуването на обществени градини може да бъде изключително полезно за града не само заради екологични и социални фактори, но и заради позитивния ефект върху здравето на жителите.

Градинарството е чудесно за физическото здраве (3.5 ч. градинарство са равни на 1.5 ч. тичане) и менталното здраве (близостта между човек и естествена среда и градинарство намалят стреса и помагат с концентрацията).

Много растения имат позитивни въздействия върху човек. Спрямо последните медицински открития, работата с ръце стимулира снабдяването с допамин в мозъка. Тази молекула е отговорна за чувството на удоволствие. Градинарството също така придава ново значение на минаването на времето заради смяната на сезоните. Allotment градини ни позволяват да преоткрием ценността на жестовите както и да подобрят чувството за дадено усилие. Погледнато през призмата на виртуалната част от живота ни, градинарството ни помага да се свържем отново с природата.

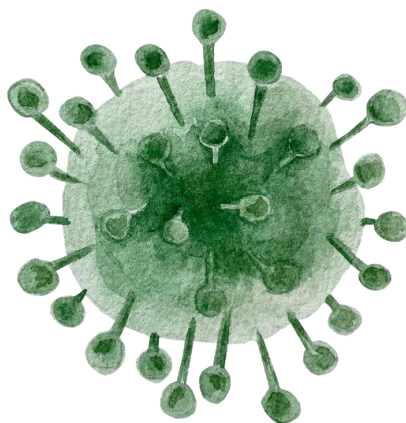
Обществените градини са начин да се предостави свежа и автентична храна в дадения квартал. Това от своя страна гарантира по-здравословна и балансирана диета, заради сезонните плодове и зеленчуци. Понеже тези храни се консумират веднага след тяхното производство, това намаля екологичния отпечатък, за разлика от вносните продукти. Градинарството също така успокоява хората, които се занимават с него. Модерният ни начин на живот е стресиращ. Повечето хора бързат от една задача към следваща, без да имат време да помислят за самия процес. Градинарството е покана за забавяне на това ежедневие, за свързване с природата и за осъществяване на контакти. То представя възможността гражданите да обмислят задачите си през друга, по-естествена призма. Следователно, обществените градини помагат на хората да са по-спокойни. Контактите, разговорите и здравословният начин на живот разцъфват.

6. Зелените Пространства Срещу Ковид-19

Пандемията от Ковид, възникнала края на 2019 и бързо обхванала целия свят, е смятана за най-голямата здравословна катастрофа на века. Градовете са огромни центрове за борбата срещу Ковид-19. Пандемичните условия имат силно влияние на хората както индивидуално, така и като общества. Това се дължи основно на стреса от цялостната ситуация в личен план и на политиките за изолация с цел да се забави разпространението на вируса. Естествената, зелена среда е здравословен плюс, който помага за менталното и физическото здраве, представлява средство срещу наводнения и охлажда градския пейзаж. Идеята за

като “екологични за менталното проучванията подобрението на състояния и на стрес. градския живот все повече условията, 19. Заради нов начин на изолация и работа

зелените пространства лекарства” използвани здраве е свързана с доказващи различни ментални намаляването на нивата Негативните ефекти на започват да се виждат особено заради наложени заради Ковид-кризисната ситуация, живот включващ от вкъщи, започна да

бъде свързан с позитивна градска среда. Заради тези условия, градското градинарство може да бъде погледнато като заместник на естествената нужда на хората да общуват и да прекарват време сред природата. От гледна точка на позитивния начин на живот, бързото разрастване на градовете също представлява предизвикателство. Например, концентрацията на жители в големи градове и техният начин на живот намалява възможността за ежедневна връзка с природата. Бързата урбанизация се асоциира с покачването на стрес относно финансови и здравословни рискове, което води до нужда от подобрение в грижата за менталното здраве на жителите. Размишлявайки над тези факти, съветът на Обединените Нации създава план за Цели за Устойчиво Развитие, с идеята да създаде градове, които са по-екологични и имат по-добри условия за живот. Този план съдържа няколко цели. Третата от тях е свързана с “Добро здраве и начин на живот”, и за да се постигне е нужно да се работи с цялостни общества и държави.

Проучванията показват, че градското устройство има влияние върху менталното здраве на жителите. Част от плана за подобряване на градския пейзаж е да се инвестира в инфраструктури подобряващи начина на живота, например чрез домашни градини. Други проучвания свързват контактът с природата в градска среда с подобряване на менталното и физическо здраве.

Пандемията от Ковид-19 само утежнява предизвикателствата на градовете и насочва вниманието на връзката между градския пейзаж и менталното здраве на жителите.

7. Гледни Точки за Околната Среда, Икономиката и Обществото

Събирането на знания за околната среда е една от най-важните цели на дадено общество. Всеки един от нас е отговорен за собствения си екологичен отпечатък и заради това е наложително да имаме базови знания по основните теми в екологията и устойчивия начин на живот. Тук се фокусираме върху някои неща, които можем да подобрим и на лично ниво и в обществото ни, за да имаме по-добра екологична култура.

Индивидуални Знания И Навици

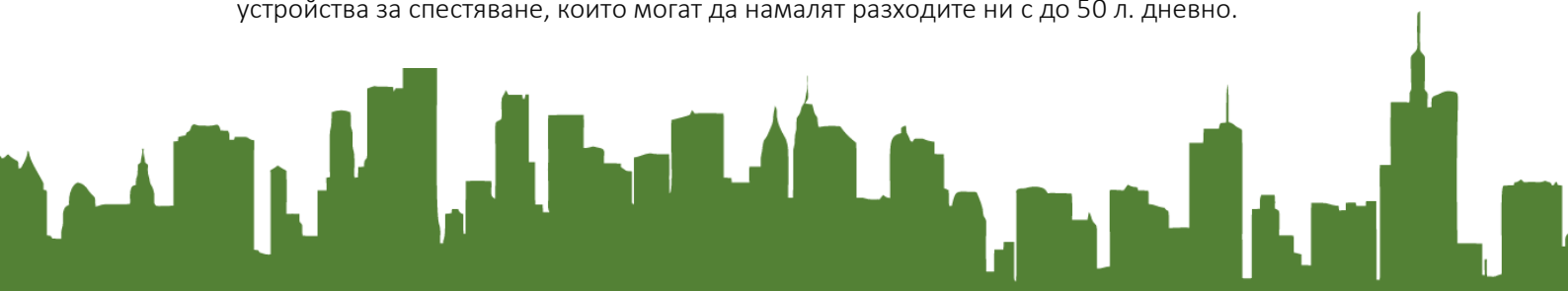
Вода

Отговорната консумация на вода е важна, защото въпреки факта, че 70% от земята е покрита с вода, тази, която е питейна и използваема е много по-малко. Всъщност само 0.025% от водата на планетата ни е питейна. Следователно чистият воден ресурс е рядък и на някои места недостатъчен - около 2.2 милиарда хора нямат достъп до чиста вода. Неправилното използване и безотговорното отношение към водата я правят един от най-големите източници на замърсяване: 80% от замърсената от човешки действия вода се връща в природата, следователно влошавайки този цикъл. Това води до екстремни метеорологични обстоятелства, които на своя страна са причината за повече от 90% от големите катастрофи случили се последните 10 години. Освен това, покачването на температурите също е свързано с употребата на вода. Според ООН, ако намалим глобалното затопляне с 1.5C над преиндустриалните нива на температурата, количеството и интензитета на сушите ще спаднат с 50%. Заради тези и други причини, водата е една от най-важните аспекти за ООН. Тук споделяме някои основни навици, приложими в ежедневието ни, помагащи ни да бъдем по-внимателни с този ценен ресурс.

Кратки душеве: Взимането на душ обикновено отнема около 20 мин. и използва около 300 литра вода. Съкращавайки това време или спирайки водата за даден период, всеки от нас може да спести повече от половината количество вода, което използва.

Грижа за храната ни: Една възможност е да размразяваме храната си като я оставим на стайна температура, вместо да я поливаме с топла вода. Друга идея е да преизползваме водата, с която мием зеленчуците и плодовете си, като поливаме домашните си растения с нея.

Ефективни електрически уреди: Колкото по-малко вода и електричество използваме, толкова по-добре за околната среда. Използването на миялни и перални машини само когато са пълни спестява голямо количество вода. Освен това, може да ползваме устройства за спестяване, които могат да намалят разходите ни с до 50 л. дневно.

Грижа за растенията ни през нощта: Простото правило да поливаме растенията ни вечер може да спести до 30% от водата, която иначе би се изпарила във въздуха.

Храна

Изхвърлянето на храна се случва основно, защото хората купуват повече храна отколкото им е нужна и част от нея става неизползваема с времето. Според Хранителната и Агрикултурната Организация на ООН “изхвърлената храна е отговорна за около 8% от парниковите газове, което е почти еквивалентно на количеството изразходено от пътният транспорт”. Имайки това предвид, намаляването на загубата на храна е изключително важно на световно и лично ниво. Това са най-лесните стъпки за постигане на тази цел.

Компостиране: Компостирането е връщане на органични вещества обратно в почвата. Неизползваемите части от храната ни са прекрасен фертилизатор и могат да се използват за подобряването на градините ни, което само по себе си значи по-малко химическо замърсяване и ползване на вода. За да компостираме правилно, трябва всички плодове и зеленчуци да се използват, докато млечни и месни продукти да се изхвърлят.

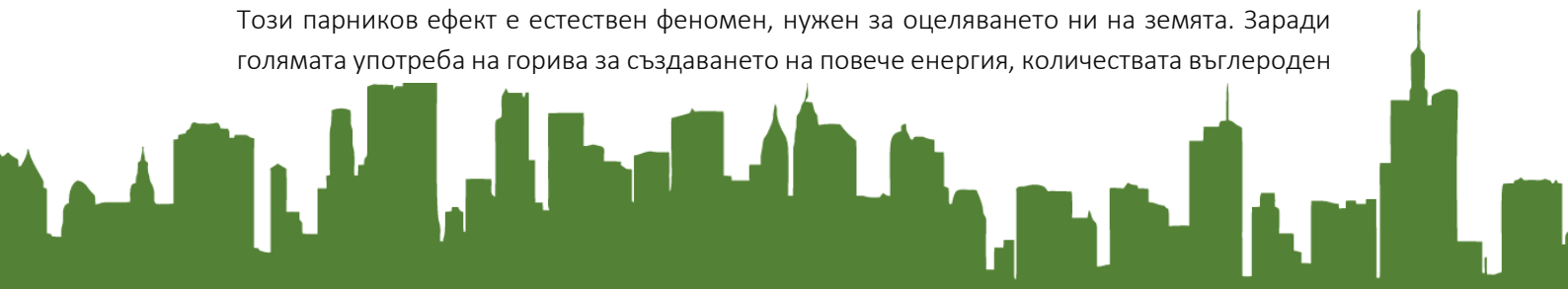
Местна продукция: Купуването на храна от местен източник намалява броя км., между клиента и продукта, което намалява негативния ефект на транспортиране. Едновременно с това, купуването на тези храни подобрява местната икономика. Най-доброто правило зад тази идея е да се консумира храна, която е произведена на не повече от 640 км. Друга опция е да сами да отглеждаме някои зеленчуци, плодове и подправки - по този начин нямаме никакъв екологичен отпечатък и можем да използваме собствения си фертилизатор.

Избягване на специфични продукти: Животновъдството е отговорно за 14.5% от парниковите газове, което го прави равно на транспортния сектор. Индустриалното животновъдство изисква огромни количества вода. Например за направата на 1 кг. телешко са нужни 15,000 л. вода. Заради тези факти, от време на време вегетарианските опции са добри за околната среда. Друга идея е да се избягват неавтентични храни, заради замърсяванията на гори и реки от продукцията им. Тези замърсявания от своя страна водят до разрушаването на животински хабитати.

Енергия

Повечето централи използват въглища или други горива за генерирането на електричество. Този метод е сравнително евтин, но чрез него се отделят въглероден диоксид, серен диоксид и други вещества имащи негативно действие на планетата. Въглеродният диоксид, отговорен за повечето въздушно замърсяване, е парников газ, който поема топлината на слънцето и я задържа във вътрешните слоеве на атмосферата. Този парников ефект е естествен феномен, нужен за оцеляването ни на земята. Заради голямата употреба на горива за създаването на повече енергия, количествата въглероден

диоксид се повишават и започва да се задържа твърде много топлина в атмосферата. Това действие вече има ужасни последствия на земята и животите ни. Един от начините да се преборим с този феномен е да използваме по-малко енергия в ежедневието си. Някои от начините да постигнем това са:

Естествени средства за изстудяване и затопляне на домовете: Отварянето на прозорци през летните месеци помага за охлаждането на дадено пространство. Затварянето на щори когато слънцето е твърде силно също е добра идея. През зимата трябва да се случи точно обратното - затваряне на прозорците и отваряне на щорите.

Правилно използване на уреди: Ползването на миялни и перални машини рано сутрин или късно вечер намаля количеството използване енергия. Също така трябва да различни електронни уреди, които не се ползват да бъдат махнати от електрическата верига, както и да не се оставят светнати лампи в стаи, които не се обитават.

Смяна на температурата на бойлери: Водата се нагрява по-лесно през летните месеци, заради времето навън. През тези месеци може да намаляваме температурата на бойлерите, за да използват по-малко енергия за еднакво количество вода.

Смяна на електрически крушки: Сменянето на традиционни крушки с варианти, които са екологични спестява много енергия. Повече от 75% от енергията в традиционните крушки е във формата на топлина. ЛЕД или флуоресцентното осветление не само е по-полезно за средата, но и издържа по-дълго време.

Материали

Рециклиране, намаляване и преизползване са трите важни практики в екологията и са абсолютно наложителни за използването на всякакви материали. Рециклирането помага за опазването на естествени ресурси, намалява замърсяването и спестява енергия. Намаляването на началната употреба на материали, вредни за околната среда, прави всеки индивидуален екологичен отпечатък по-малък. Преизползването на вече съществуващите материали помага за спирането на цикъла от купуване, използване и изхвърляне. Това са някои от стъпките, които биха помогнали за правилното използване на различни материали:

Намаляване на употреба на пластмасови пликчета: Пластмасовите пликчета отнемат векове, за да се разградят и застрашават много животински видове. Стотици хиляди животни са убити ежегодно заради съществуването на тези торбички. Освен това те вредят и на почвата, растенията и дори човешки изобретения. Добър техен заместител са платнените чанти. Също така, преизползването на пластмасови пликчета е много важно. Тяхното рециклиране също трябва да бъде взето под внимание, за да не се окажат в природата.

Правилно количество: Купуването на твърде много материали има негативен ефект на върху личните разходи и тези, вложени за създаването на въпросния продукт, включващи използваната енергия, създаденото замърсяване, извличането на естествени ресурси, производни разходи, транспорт и др. Тези разходи могат да бъдат значително смалени като се избягват импулсивни покупки и се поставят реалистични нужди от даден материал. Когато купуваме дадено нещо трябва да изберем възможно най-издръжливата му версия, тази, която е с най-малко опаковка или с най-малък екологичен отпечатък.

Избягване на еднократни стоки: Хартиени или пластмасови чинии и прибори, еднократни кърпички и салфетки, евтина пластмаса и други неустойчиви продукти са навсякъде около нас. Тяхното производство има негативен ефект, заради парниковите газове, които са негов страничен продукт. Добра идея е да се инвестира в устойчиви чинии, чаши и прибори за партита и пикници вместо техните хартиени варианти. Също така може да се използват платнени салфетки и кърпички, презареждащи се батерии, устойчиви бръснарски ножчета и термоси за кафе и други течности.

Обновяване: Преизползвайте и обновявайте предметите, които са издръжливи. Използването на различни материали с сложни артистични цели - като полилей от части на колело или аквариум от части на пиано, до прости проекти като използването на пластмасови бутилки за саксии или различни контейнери за средство за подреждане може да има не само терапевтичен ефект, но е и полезно за околната среда. Този вид обновяване смалява нуждата от покупки и следователно количеството енергия за производство на материали намалява редом със замърсяването от него.

Нов живот за електрониката: Количеството електроника изхвърлена по света е почти 45 милиона тона за 2016, според доклад на ООН. Създаването на електроника изисква голямо количество вода, енергия и ценни ресурси. За това преизползването и рециклирането ѝ е важно за подобряването на околната среда. Телевизори, компютри, телефони и други предмети, които все още работят могат да бъдат дадени на хора, които имат нужда от тях. За тази цел са създадени различни неправителствени организации и компании. Ако устройствата не са използвани, могат да бъдат дадени на хора, които използват материалите, от които са направени.

Поддържайки тези навици, всеки от нас прави стъпки в подобряването на околната среда. Това води до следващата част от процеса, а именно промяната в общества с малък мащаб. Разделяме този откъс на две: материали и дейности.

Какво Можем Да Направим За Малкото Общество

Вода

Тук се фокусираме върху промените възможни за градове, квартали, работни места и т.н. Една възможност е да се сложат специфични материали за забавянето на изпаряването, случващо се около дървета и растения, което би смалило нуждата от дадено количество вода. Използването на съдове за събиране на дъждовна вода също е прекрасна идея. Всъщност този вид вода е по-полезна за растенията, защото не съдържа допълнителни химикали. Използването на машини за водоснабдяване трябва се случва в най-студената част от деня, когато листата и корените поемат най-много вода и те трябва да могат да бъдат насочени в нужните зони. Друг важен аспект е подмяната на различни водоснабдителни уреди в училища, хотели, работни пространства и др. с такива, които са екологични. Така спестяваме вода навсякъде.

Храна

Всеки вид храна, която не е използвана се води хранителна загуба. Продукти, увредени по време на транспорт, тези, които се развалят в магазините, остатъци от различни мероприятия, порции останали в ресторант - всичко това са примери за загуба на храна. Чести причини за загубата на този ресурс са промоции, които убеждават хората да купуват повече, от колкото им е нужно или качествените стандарти, които изключват дадени продукти на база на техния вид, вместо реалната им стойност. По този начин се изхвърля храна, която е била напълно годна, но не е била използвана на време или не е достигнала до пазара. Освен това много магазини изхвърлят храна, чийто срок за "най-добра преди" е изтекъл. Изключвайки продукти като месо, млечни продукти и храна за бебета, този срок не означава, че качеството на храната е променено по какъвто и да е начин. Борбата с тези проблеми е една от първите стъпки за подобряването на тази негативна реалност. Съществуват организирани групи от хора, които "спасяват" храна, която е ядивна, но е не-продаваема от супермаркети, ресторанти и др. Осъществяването на планове срещу загубата на храна на места като ресторанти, училища, хотели и т.н. е също много важен аспект. По този начин ще се намали загубата ѝ на по-машабно ниво. Друга възможност е органичните отпадъци да се пренасочват към местни ферми, които биха използвали този ресурс, за да помогнат на бизнеса си. По този начин общият разход на храна ще подкрепя местната икономика. Много важно е тази информация и знанията свързани с нея да достигат както до цели общества, така и до отделните индивиди по познати начини.

Енергия

Енергията се използва както вкъщи така и на обществени места. За това е важно нейното потребление да бъде внимателно и в по-големи зони (банки, обществени сгради, общинска земя, ресторанти, паркове и т.н.), за да може нейното запазване да е по-лесно. На тези места могат да се добавят функции за своевременно изключване. Окуражаването на различен транспорт (чрез маршрути за ходене пеша и колоездене, различни автобусни карти или организиране на обществено събитие за ходене пеша или с колело на работа) е също много ценно, защото това не само спестява енергия, но и подобрява качеството на въздуха. Увеличаването на общественото производство или подобряването на обществената употреба на енергия (помагането с покупки на подновяеми източници на енергия, организирането на инсталация на соларни панели, окуражаването на компании да сменят източниците си на енергия) също е добра идея. Помощта на училищата да ползват енергията си разумно и да научават децата на същото, е изключително важно.

Материали

Има голямо количество материали, които се изхвърлят на обществено ниво, които биха били полезни чрез определени организационни действия. Събирането на стари играчки, книги, мебели и други предмети и даряването им на тези в нужда е много добра идея. Също така може да се установят специални центрове за стари компютри, телевизори и други видове електроника, която се рециклира по-трудно. Общото почистване на паркове и обществени пространства и занасянето на събрания боклук до близката фабрика за рециклиране може да бъде забавна организирана дейност, чрез която децата се научават на важни навици. Друга прекрасна идея е помагането на обществените институции да преминат на електронни носители, вместо на хартиените версии на всякакъв вид документация и кореспонденция. Има невероятни онлайн програми, които помагат за този вид работа и по този начин не само се намалява количеството използвана хартия, но и количеството енергия и време, давани от всички за осъществяването на различни транзакции. Организирането на инфо-дни и работилници с информация за рециклиране, преизползване и намаляване на екологичния ни отпечатък също е много важен аспект от този процес. Тези действия ще преустроят навиците, които вече сме изградили и подобряването на състоянието на околната среда ще бъде много по-лесна задача.

8. Добри Практики

Градска Градина в Атина, Гърция

След 2011, в лицето на криза и разпадът на централната публична система, много общини започват да се грижат за производството на храна чрез градски градини. В Агиос Димитрос идеята започва от няколко нови представители, един от които е бил част от агрикултурна кооперация извън Атина. Поставят се различни социални и екологични цели (да се смени микроклимата, да се сменят хорските навици, да се въведе природата в градската среда, да се споделят добри практики и да се създаде обучителна основа за деца).

Фигура 1: Градска Градина в Атина, Гърция, източник: <https://una.city/nbs/athens/municipal-urban-garden-agios-dimitrios>

Градски Зеленчукови Градини на Университет “Аристотел”, Солун, Гърция

Градските зеленчукови градини на университет “Аристотел” е проект, целящ да се смали разстоянието между научните и социалните обществени среди, докато свързва хората с природата и произвежда храна, използвайки само биологични методи. Той е успешен за последните 8 години. Има 450 градини от по 100м², които са давани на граждани ежегодно, като те могат да бъдат техни за период от 1 до 3 години. В началото на сезона градинарите могат да посетят обучителни семинари и да попитат студенти по агрикултура за съвет. Произведените продукти (зеленчуци, билки и др.) не са за продажба, а за лична употреба.

Фигура 2. Градска зеленчукова градина, Солун, Гърция, източник: <https://www.interregeurope.eu/good-practices/urban-vegetable-gardens-of-aristotle-university-of-thessaloniki>

Градините “Кипос”, Солун, Гърция

Друга инициатива, част от кампанията на Солун “Градът като ресурс” е Кипос - проект, в който местните градинари работят заедно за създаването на публични зеленчукови градини. “Кипос” значи “градина” на гръцки и проектът трансформира съществуващи паркове, изоставени пространства и отворени среди в затворени пространства в зелени зони. Това може да се усъществи въпреки предизвикателства с финансите и инфраструктурата, защото са водени от обществото под контрол на града. Тези нови зелени зони помагат на обществото, понеже всички за грижат за тях заедно, като заради това се оказват и социални центрове в специфичните квартали.

Фигура 3. Градина “Кипос”, Солун, Гърция, Източник: <https://www.openhousethessaloniki.gr/building/kipos3/>

“Ла Сер”, Париж, Франция

От културна гледна точка градското фермерство има много смисъл в Париж. През 18ти век $\frac{3}{4}$ от града е бил фермерска площ. Френската кухня е световноизвестна, до голяма степен заради нейната автентична природа - държавата произвежда, опакова и изнася продуктите си из целия свят. Това, от което Париж има нужда е пространство. Градското градинарство тук е възможно заради помощта на общината да намери и наеме неизползвани покривни пространства. Първата фаза от проекта “Ла Сер” за градско фермерство е вече реалност, след двумесечно забавяне заради Ковид. Построена на градски покрив, фермата ще се разраства през идните две години с цел да стане най-голямата градска ферма в Европа. Тя се намира на покрива на Парижката Галерия в южно-западната част на града и в момента покрива 4,000m², но идеята на организаторите е да достигне 14,000m² до 2022. Те се надяват да могат да произвеждат около 1,000 кг плодове и зеленчуци всеки ден в силните сезони, благодарение на екип от 20 фермери, като в същото време фермата е пример за устойчиво градинарство, което се съобразява със сезоните. Има план Парижкото Експо на Версай, място за конференции и обмени, също да стане част от този проект, което би го направило най-голямата ферма на покрив в света. Там ще се провеждат различни занимания и семинари, сред природата, но високо в небето.

Фигура 4. “Ла Сер”, голяма градска градина на покрива на центъра за изложби в Париж, източник:

<https://convention.parisinfo.com/>

На картата по-долу се виждат различните вече съществуващи градини в Париж. За някои от тях има подписана “Харта на Зелената Ръка” с цел организирането на социални събития и запазването на градинарството и връзката му с околната среда.

Фигура 5. Карта на Париж, показваща различните публични градини, източник: Paris City Hall уебсайт

“QPark Perrache - Архиви”, Лион, Франция

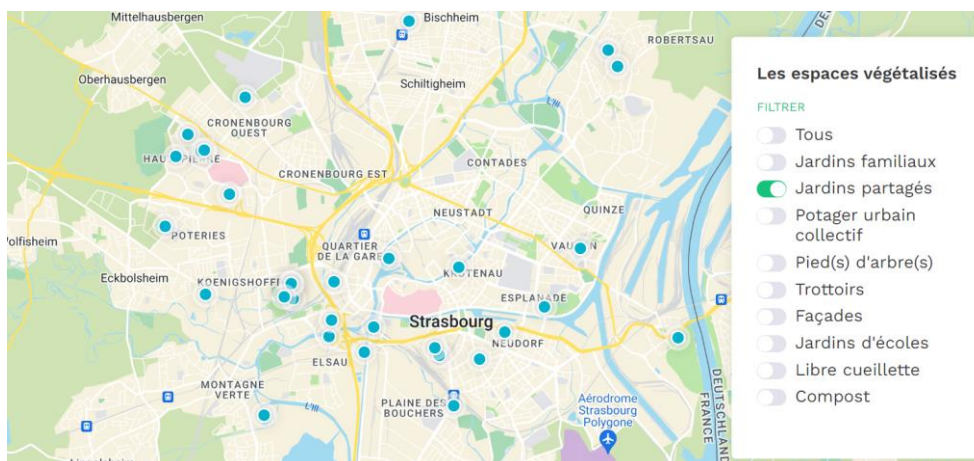
Футуристични проекти за вертикални ферми във формата на “зелени кули” или “агрикултурни небостъргачи” могат да бъдат намерени в архитектурни уеб страници и описания. Тези утопични постройки, създадени за хранително производство, поддържат мечтата за напълно автономен град с възможността да се направи вътрешна верига на продукция с различен процес на всеки етаж. Изключвайки утопичната им функция, тези проекти заслужават внимание, защото предлагат решения на проблеми като недостатъчно пространство във време, в което идеята за вертикализацията на градовете е от по-голям политически интерес. Вертикалните ферми предлагат унищожението на транспортни разходи и следователно екологичен отпечатък както и редовно снабдяване с продукти независимо от климатични и сезонни вариации, от които са зависими стандартните ферми. До момента всички тези качества са подтикнали паркинга Perrache в Лион да построи своята зелена колона с органични растения, изчистващи въздушното замърсяване.

Фигура 6. Зелената стена на паркинга Perrache - паркинг в центъра на Лион източник: Mur Végétal Patrick Blanc

“Strasbourg ça pousse”, Страсбург, Франция

“Strasbourg ça pousse” е инициатива, която кани жителите на Страсбург да са градинари в града. Градът подкрепя хората, които искат да инвестират в построяването на по-устойчиво, зелено и отворено пространство. Жителите могат да споделят проектите си и да намерят различни природни пространства в Страсбург: паркинги, споделени градини, обществени зеленчукови градини, училищни градини и др.

Фигура 7. Карта на споделените градски градини в Страсбург, източната част на Франция, източник:

www.strasbourgcapousse.eu

Мулти Култи Градина, София, България

Мулти Култи градина е отворено демократично пространство за срещи между българи и чужденци, което е създадено с цел поддържането на интеграцията чрез споделено производство на ядливи и декоративни растения от целия свят, като организира обществени и културни събития и обмени. Градината поддържа имигранти, бежанци и местни общества, включвайки ги в проект за създаване на мултикултурна градска градина където ще могат да споделят своите идеи и виждания по същия начин, по който си споделят своите родни подправки, плодове и зеленчуци. Проучванията показват, че работата с почва и растения има позитивен ефект върху хората и намалява нивата им на стрес, което е вдъхновението за този проект. Градината цели да:

- създаде общество, търсещо устойчиви градски решения за намаляването на замърсяване, подобряване на качеството на въздуха, подобряване на градски пространства, създаване на градски оазиси и др.
- стане устойчив модел за зелена градска иновация, която може да бъде осъществена на други места
- помогне на софийската община да промотира, планира и осъществява проекти свързани със зелена политика

- направи София част от Европейските зелени практики в осъществяването на устойчива градска култура чрез обществена агрикултура и социални действия

Фигура 8. Мулти Култи Градина, източник: <https://multikulti.bg/en/projects/multi-kulti-garden>

Близката ферма, София, България

Това е семейна ферма, която предлага детски лагери. Семейството създава това място заради любовта си към природата и желанието си да научат децата си на по-естествен начин на живот. Идеята за ферма просто е естествена за тях. Първо създават малка собствена градина, след което започват да я разширяват, докато градината не заема целият техен двор и този на съседите им. Стъпка по стъпка, това става единствената органична ферма, предлагаща микс от бейби салати от Септември до Коледа и от Февруари до Май. През лятото те превръщат фермата в природно училище, организират детски лагери и събират голям брой участници. Лагерите се фокусират върху изграждане на ума, сърцата и волята на децата. Това се случва като се занимават с подходящите ценности и позитивни аспекти на градинарството, работа в екип, природно училище и учене от опит. Лагерите са петдневни, без преспиване, като всяка седмица има различна тема в различни пространства. Децата прекарват време в градината или на затворено спрямо сезона и се грижат за растения и животни.

Фигура 9. Близката ферма, източник: <https://blizkataferma-com>

ЗаДружба градска градина, София, България

През 2015 се откриа обществената градина ЗаДружба. Тя се управлява от малко общество и всички решения се вземат заедно от всеки отговорник за дадена зона. Малко след представянето на идеята за градината се формира комитет от 5 човека, който е отговорен за намирането на подходящо място, което отнема цяла година. С помощта на общинския Софпроект (в момента София План) намират незаконен паркинг 250м² в община Витоша. Комитетът наема пространството от общината, след което намират спонсори и построяват нужната инфраструктура, струваща 20,000лв. Така построяват първата си обществена градина. Почвата се подменя, построяват се огради и се слага система за събиране и задържане на дъждовна вода на покрива на близка сграда. Една компания им осигуряват соларна система и водна помпа. След това, пространството се разделя на 20 сектора, всеки от по 8м², които се дават под наем за 200лв на сезон, които се запълват до 2019 г. и градината отваря врати.

Фигура 10. ЗаДружба градина, източник: <https://vijmaq.bg/en/article/sofia-s-gardeners>

Думанкая Флекс Курткой, Истанбул, Турция

Това е природно екологичен строителен проект в Истанбул.

Фигури 11 и 12. Думанкая Флекс Курткой, източник: <https://www.guncelprojebilgileri.com/istanbul-anadolu-konut-projeleri/dumankaya-flex-kurtkoy>

Истанбул Ускудар общинска сграда, пространство за сватби и спортни събития, Истанбул, Турция

Това е екологична сграда в Истанбул. Заради близостта на мястото до основни услуги и пространства за обществен транспорт, използвателите му могат да стигнат до зоната пеша. По този начин се намаляват транспортните замърсявания. Друг начин за ограничаването на тези емисии е построяването на паркинг за колела. Освен това за колоездачите се построяват душове и кабинки за преобличане, като по този начин те имат по-удобни условия. Също така в околността са засадени растения, изискващи малко вода. За подкрепата на рециклирането, се поставят разделни кошове в самата зона. Поне 75% от използваните продукти се рециклират заради това.

Фигура 13. Истанбул Ускудар общинска сграда и пространство за сватби и спортни събития, източник: <https://erketasarim.com/uskudar-belediyesi-hizmet-binasi-nikah-spor-salonu/>

Свещени градини (Hobi Bahcesi), Истанбул, Турция

В свещените градини гражданите имат възможност да донесат собствените си плодове и зеленчуци на масите. Хората тук имат възможността да имат собствено естествено производство, съобразено със сезоните, в собствените си градини като им се предоставят пространства, в които да станат градинари. Някои от нещата, заради които общината на това място има зелени практики са плодовите дървета на Свещените градини. В тази зона има повече от дузина дървета с боровинки, кайсии, ябълки, сливи, круши и череши, като самото място е около 10,000м². Плодовете събрани от тази градина, която е отворена

само детски градини и ученици, се дават на “Милият Център”, който се занимава с деца сираци.

Фигури 14 и 15. Свещените градини, източник: <https://kucukcekmece.istanbul/icerikler/merkezler/hobi-bahcesi/31705>

Бахрие Уцок екологична детска градина, Кадикой,

Първата екологична детска градина на Турция, Бахрие Уцок, отваря врати през 2016 г. с огромната помощ на местната община за реновирането на сградата, с цел да се покажат на практика зелените ценности за устойчива среда и екологична архитектура. Проектът на община подкрепя здравословното обучение и пространства, спестяването на енергия и практическите природни обучения. Следователно устойчиви, безопасни, здравословни и икономически удобни пространства се предоставят на децата и учителите, като се престроява сградата им. Всички ресурси като енергия, вода, материали, земя и финанси са използвани ефективно, за да запазят екологичната система по време на дизайна, построяването, управлението, ползването, поддържането и поправката на цялостното пространство.

Фигура 16 и 17. Бахрие Уцок екологична детска градина, Кадикой, Турция, източник: <https://cocukyuvalari.kadikoy.bel.tr/yuvalarimiz/bahriye-ucok-ekolojik-cocuk-yuvasi>

Проект “Резиденции Грийнокс”, Истанбул, Турция

Проектът за резиденциите Грийнокс има за цел да трансформира специфични сгради в живи организми, на база на нуждите за кислород и зеленина на хората, живеещи в центъра на Истанбул, който се запълва с бетон. Проектът е базиран на разбирането на нуждата за природа и правилното използване на енергия и вода. Фасадната структура, създадена от преправени дървесни клони, се превръща в зелена обвивка, като използва земята ефективно и премества връзката със зеленина от второто към третото измерение. Зеленият покрив е създаден като се премества почвата, взета за построяването на сградата и поставянето и на покривното пространство. 900 дървета и храсти са сложени на фасадата на Грийнокс, които ще пораснат с още 25 500 растения и по този начин зелената сграда ще произвежда 2 373м3 кислород годишно, докато отдава само 250 т въглероден диоксид в атмосферата. Сградата също така ще помогне на икономиката на жителите си със спестяването на енергия и вода с около 40%. Грийнокс помага на града и на жителите си да дишат по-чист въздух като в същото време поглъща въглероден диоксид и частици прах. Резиденцията има топлинна и водна изолация. Заради растенията посадени на фасадата, чиито листа падат през зимата, слънчевата светлина ще може да затопля частично апартаментите през студените сезони, без температурите да се качват твърде много през лятото, заради същия процес. Фертилизацията на системата е напълно автоматична.

Фигури 17 и 18. Проект “Резиденции Грийнокс”, източник: <https://turkeco.com/en/greenox-residence-edge-certification/>

Обществена градина на 6-та улица и Авеню Б в Манхатън, Ню Йорк, САЩ

Градската агрикултура се разпознава чрез няколко еблематични операции. Те включват иноватични дейности като градини на покриви - например хидропонните градини в Ню Йорк, които допринасят за производството на растения отглеждани във волканични басантови гъби, които сами по себе си използват фертилизатори и спестяват вода. Друга опция е използването на по-традиционни техники, като за пример могат да се вземат 3.7 хектара на покривите на Париж, създадени след плана за био различие, приет Ноември 2011. Още една известна идея са зелените стени (озеленени фасади и стени), които могат да намалят звуковото замърсяване, действащи като изолатори, но най-главно поемат

въздушни отпадъци заради микроорганизмите, живеещи в почвата.

Фигури 19 и 20. Обществена градина на 6-та улица и Авеню Б в Манхатън, Ню Йорк, САЩ, източник:
<https://www.facebook.com/6bgarden/>

Тайната градина в библиотеката на Бирмингам, Бирмингам, Англия

Библиотеката на Бирмингам се намира във централната част на града, докъдето може да се стигне с автобуси, влакове или пеша. Градският пейзаж и преобладаващите сгради около библиотеката не напомнят за градини или възможността за съществуването на обществено зелено пространство, особено на някои от покривите им. The Library of Birmingham is located in the inner city and can easily be reached by foot, train or bus. Тайната градина в библиотеката в Бирмингам се намира на две от терасите на сградата и е основана през 2013, след нейното измисляне от Мекану и градския съвет на Бирмингам. Група от 11 доброволци, на години от 21 до 67, се събират и се грижат за растенията и заобикалящите ги пространства. Те са отговорни за вида и формата на градината. Целта на градината е да обучи хора на теми като екологични проблеми и да се опита да намали въглеродните емисии.

Фигура 21. Тайната градина в библиотеката в Бирмингам, Бирмингам, Англия, източник:
<https://www.bbc.co.uk/news/uk-england-birmingham-23863110>

Градина “Пазар Салоп”, Западни средни земи, Англия

Градината “Пазар Салоп” е обществена градина от 3 декара в Сандуел. Градината се намира на 7 км от град Бирмингам в зона, за която са характерни тежките индустрии (като добив на въглища). Заради това почвата е замърсена и е трудно да се произвеждат различни видове растения и храни. Зоната се превръща във важна градина за работниците на индустриите. Общественото пространство се използва от градинари от 1970. Основната цел на обществото е да се обучат хората, които нямат достатъчно образование относно производството на храна и здравословни диети.

Фигура 22. Градина “Пазар Салоп”, западни средни земи, Бирмингам, Англия, източник: <https://www.idealforall.co.uk/Health-and-wellbeing/Our-Gardens>

Проект за ядивни градини, Единбург, Англия

Проектът за ядивни градини е базиран в кралските ботанически градини в Единбург и там се споделя хортикултурно знание, умения и ентузиазъм за производство на храна от различни общества. Групата градинари и доброволци работят упорито за поддръжката на производството и вида на градините. Те помагат с провеждането на събития и и споделят знания и съвети на хора за нужните хортикултурни умения.

Figure 23. Проект за ядивни градини, Единбург, Англия, източник: <https://www.afkcharity.org/how-we-help/our-community/edible-garden/>

Речната градина, Охинкруив, Англия

Речната градина в Охинкруив е обществено пространство за хора, възстановяващи се от алкохолни и наркотични зависимости. Градината преди е била агрикултурен коледж в стара фермерска земя. Жителите възстановяват градините и строят социални места, подкрепящи хората, борещи се със зависимости по всевъзможни начини.

Фигура 24. Речната градина, Охинкруив, Англия, източник: <https://www.rivergarden.scot/>

Нова Хута и Градска ферма, Краков, Полша

Тази градина на покрив е малка стъпка към напълно само устойчиви градове. Нова Хута е направена с тази цел. Градината е прототип, начална точка за споделяне на нови идеи за градоустройство. Градската ферма е експеримент на покрива на къщата “Утопия”. Това пространство е първата градска ферма в Краков, устроено от фондация ALLIN с обща площ за засаждане и грижа за растения, плодове и зеленчуци от 200м².

Фигура 25. Нова Хута и градска ферма, Краков, Полша, източник: <https://www.facebook.com/krakowskafarmamiejska/>

Градина на културна асоциация “Alsergarten”, Виена, Австрия

Тази градина се намира в центъра на града, по дължината на канала на Дунав, и е в близост до градски транспорт. Културната асоциация “Alsergarten” се грижа за зоната и разраства градината от 2020. Пространството е отворено за всички и е разделено на три части: кухня, градина (с растения и място за инструменти), културна градина (с тенис маси и пейки) и дива градина (с различни видове растения в много разновидности). Тук се събират хора от целия град, споделящи любовта към природата.

Фигура 26. Градина на културна асоциация “Alsergarten”, източник:
<https://schwimmvereindonaukanal.org/Alsergarten-Kultursommer>

Обществена градина на покрив, Тюрин, Италия

“Ortoalto le Fonderie Ozanam” е обществена градина, основен проект на асоциация “OrtiAlti”, построена през 2016 на покрива на ресторант. Продуктите от градината се използват в кухнята на ресторанта. Построяването на това място помага за регенерирането на целия околнен комплекс, бивша фабрика в Тюрин, която днес е културен и обществен център за събиране на хора, наслаждаващи се на природата.

Фигура 27. Обществена градина на покрив, Тюрин, Италия, източник:
<https://www.rottasutorino.it/2016/05/inaugurazione-ortoalto-le-fonderie-ozanam.html>

100 хиляди градини в Тоскана, Сиена, Италия

Това е млад проект, част от 100те хиляди градини в Тускана. Цялостната инициатива започва пред 2019 след подобренията на зоната чрез разностранни градини, с помощта на общината в сиена и местни организации. Проектът смята “старите” градинари, младите хора, семействата и хората в неравностойно положение за своето вдъхновение. Днес градините са част от градски парк и са на разположение за всички.

Фигура 28. 100 хиляди градини в Тоскана, Сиена, Италия, източник:

<http://www.travelingintuscany.com/gardens>

Градини “Agra de San Pedro”, А Коруна, Испания

Градските градини в Agra de San Pedro, са точно в центъра на Агора. Мястото е свързано със зелен коридор и има достъп до вода от акведуктът Фонте дос Монкセス, което позволява развитието на града на запад. За тези градини се грижат жителите от заобикалящите зони, като отглеждат различни растения, плодове и зеленчуци.

Фигура 29. Градини “Agra de San Pedro”, А Коруна, Испания, източник: <https://cadenaser.com/2022/02/09/el-concello-de-a-coruna-acometera-mejoras-en-las-huertas-urbanas/>

Небесните градини, Сингапур

Най-добрият пример за иновация заради специфична нужда е устройството на градските ферми в Сингапур. С популация от 19,000 хора на декар, правилното разпределение и използване на пространството е много важно. Пермакултурата, засаждането на плодове, ядки и други подобрява качеството на почвата. Овощната градина, намираща се до църквата Свети Урбанус, има 120 30футови кули, които отварят края на 2012, използващи метод наречен “А-Го-Гро вертикално фермерство”, който прилича на виенско колело от растения, създадено за листни зеленчуци като спанак, зеле и бок чой. “Небесните градини” е първата вертикална ферма в Сингапур, намираща се в Кранжи, на 14 мили от централния бизнес квартал на града.

Фигура 30. Небесните градини, Сингапур, източник: <https://www.nytimes.com/2013/07/14/travel/green-acres-by-singapores-skyscrapers.html>

Градска агрикултура и хранителна сигурност, Тегуцигалпа, Хондурас

Тегуцигалба е столицата на една от най-бедните столици на света. Кметът започва “Пилотен проект за засилване на градската агрикултура и хранителна сигурност” през 2009. Той струва \$480,000 и преправя и поддържа домашни градини в 4 части на изток от града, с цел да повиши консумацията на плодове и зеленчуци и да подобри хранителната сигурност и навици на хора, живеещи в екстремна бедност. Чрез него се споделят евтини и адаптирани градинарски техники и технологии. Освен това, участниците се обучават за хранителни навици и грижа за продуктите. Проектът приключва през 2011 и обучава 1,200 човека, като помага на повече от 6,000 общо.

Фигура 31. Градски градини, Тегуцигалпа, Хондурас, източник: <https://journals.openedition.org/factsreports/5610>

Градска фермерска инициатива Мичиган, Детройт, САЩ

Като епицентърът на автоматизираната индустрия, Детройт губи повече от популацията си след 1950-та година. Днес там има изключително много изоставени сгради. Това е своеобразна чума за града, но няколко групи започват да трансформират тези места в зелени екологични райони. Градската фермерска инициатива Мичиган е една от тези групи и като такава е модел за подражание относно преобразуването на изоставени места в земя, която може да бъде оползотворена. Те трансформират 3 декара от такава площ в огромна, напълно продуктивна градска ферма, която осигурява безплатни продукти за всички в радиус от 2 мили. Това е прекрасно за Детройт като цяло, защото жителите в големите пост-индустриални градове по принцип имат трудности с достигането до свежи продукти. Тази организация прави изключително голяма разлика в начина на мислене на много хора. Повечето от близо 23-те тона храна, произведена от 2011 насам се доставя до 200 домове и 5 местни пазарни пространства. Останалото се доставя до различни ресторанти, училища и др.

Фигура 32, градска фермерска инициатива Мичиган, Детройт, САЩ източник:

<https://www.yesmagazine.org/social-justice/2019/11/05/food-community-detroit-garden-agriculture>

9. Границите на споделената градина

Недостатъчна работна ръка

Често срещан проблем на споделените градини е трудното разпределяне на задачи между участниците. Някои от тях ще отдават много време в градинарската работа, докато други ще се занимават с мястото само по няколко минути на месец, но ще изискват част от реколтата. Освен това празниците могат да бъдат причина за недостатъчното количество хора, полагащи труд в общите пространства. Някои градини имат назначен отговорник за разпределянето на работа, но това зависи от всяка индивидуална градина.

Трудности в работата в екип

Всеки градинар има своя собствен начин на работа и от време на време това прави работата в екип по-трудна. Всеки има специфична практика и използва различни техники, което по някога може да доведе до конфликт, но възможността да се обновят знанията на всички като се споделя различна информация също е голяма.

Липса на знания

Участниците в обществената градина много често искат да научат всичко възможно, но от време на време се случва така, че растенията не порастат или градинарските техники нямат правилния ефект заради липсата на знание за видовете или начините на отглеждане. Много хора биха искали да имат зеленчукова градина, но нямат нужните знания за правилното и устройване и поддържане. Благодарение на сегашните иновации, всеки нов градинар има възможност да получи персонализирана информация и съвети на база на растенията, които иска да отглежда и пространството, с което разполага. Различни мобилни приложения показват нужните стъпки на база на различните видове, материали и околна среда, като се фокусират върху всяко отделно действие, което трябва един нов градинар да предприеме, за да има една разцъфваща домашна градина. Чрез тях и чрез предаването на лични съвет от по-опитни градинари, пътешествието в света на градинарството е доста по-лесно и приятно.

10. Съвети за започване на собствена градина

Въпреки факта, че грижата за растения изисква време и любов, най-базовите нужни ресурси са светлина, почва и вода. Стига да можете да им ги предоставите, растенията ви ще имат всичко нужно - може да си вземете саксии, за да започнете вашата мини градска градина.

Растенията могат да се отглеждат на покриви, ако нямате достатъчно място у дома. От друга страна, те могат да стоят на прозорци, тераси, дворчета и други места, част от повечето домове, така че имате много възможности.

Слънчевата светлина е много важна за растенията. Намерете място където растението има достъп до нея за поне 6-8 часа дневно.

Всяко растение трябва да се отглежда в правилната за него почва. Растения с плитки корени имат нужда от поне 15 см почва, дори и самите те да са под 30 см. Растенията с по-дълбоки корени имат нужда от поне 30 см почва независимо от височината си.

Дренажът е важен за растенията, за да може техните корени да не изгниват. Осигурете на растенията си правилните дренажни условия.

Съдържанието на почвата също е важно. Пръстта за саксии е по-лека и има по-добри дренажни способности от земната почва. Може да разгледате съвети за начини да осигурите нужните хранителни вещества на растенията си чрез правилните съставки в пръстта им.

Поливането на растения е много различно за всеки вид. Добра идея е да поливате целия периметър на саксията, за да може корените на растението да са здрави. В същото време трябва да внимавате с количеството вода, за да не преполеете растението.

11. Някои растения, които могат да се отглеждат във вашата градска градина

Зелен лук

Домати

Билки

Тикви

Салати

Чушки

Бобови растения

Кореноплодни
(репички, моркови)

12. Как да използваме наученото чрез градинарство

Всичко, което споделихме с вас в предните страници може да бъде използвано по някакъв начин в градска градина. Някои от дадените съвети са свързани с лични и обществени подобрения (относно употребата на вода, храна, енергия и различни материали) и могат да бъдат споделени с вашето общество чрез различни работници. Това може да се случи за всяка тема по отделни или за всички заедно, в зависимост от участниците. Раздаването на брошури с информация за направата или поддръжката на градина, създаването на игри в градинска обстановка и споделянето на различни идеи за подобрене в градски зелени пространства са прекрасни способи за споделяне на знанията, събрани в този наръчник. Не само това, но като осигурите на своето общество достъп до тези знания и вдъхновение да подобрят своите навици, всички заедно можете да направите следващата стъпка, а именно да направите позитивни промени в по-голям мащаб. Предаването на подобни знания и идеи прави едно общество по-сплотено и хората в него изграждат връзки в него по-лесно, отваряйки вратите на иновацията за справянето на всеобразните проблеми свързани с околната среда. Една от основните идеи зад градските градини е създаването на пространство, в което дадена общност може да се събира и да се фокусира върху подобряването на екологичните си навици и поотделно и заедно. Ние вярваме, че тези съвети и идеи могат да бъдат споделени с хората близки до вас и по този начин да се подобри мястото, което споделяте, докато изграждате позитивни социални отношения. Груповото създаване и грижата за такова място помага с изграждането на позитивен дух в една общност, който сам по себе си става причина за правилната поддръжка на общественото пространство и изграждането на позитивни навици.

Промотирането на устойчива агрикултура и активното влияние чрез собствените ни действия са цели, постигнати доста по-лесно в пространство, което показва една зелена околна среда и всичкият потенциал, който тя има. Освен това самото действие на засаждане и отдаване на време и грижа за растения е доказано, че има позитивен ефект на индивидуалното ментално здраве и на общия позитивен дух. Тези места също така промотират добро физическо здраве - направата и поддръжката на такава градина, както и създаването на еко спортно оборудване от естествени материали са действия подобряващи физическите ни умения и навици.

Природата сама по себе си има успокояващ ефект върху хората, което значи, че съществуването на градска градина и прекарването на време в нея помага за намаляването на нивата на стрес и увеличаването на веществата, отговорни за щастието на всички, които са част от нейното създаване и съществуване. С всички тези ползи е лесно да съгласим, че осигуряването на подобна градска градина би имала изключително позитивно действие на дадено общество. Заради това ви окуражаваме да се опитате да откриете свои собствени градски градини.

Обществените зелени пространства са начин на градските жители да имат нужния контакт с природата. Градините могат да са в различни форми, като различните цели за създаването им могат да бъдат социални, културни или обучителни. Обществените градини са:

- Начин да сме по-близо до природата, като се грижим за околната среда
- Пространства за създаване и поддържане на социални връзки, от които всички могат да бъдат част
- Пространства, промотиращи интеграцията на хора със затруднения и тези в неравностойно положение с останалата част от обществото
- Начин за подобрене на околната среда, в която живеем (особено за хора живеещи в апартаменти с малко зелени пространства около себе си)
- Начин за съживяване на даден квартал чрез културни и социални събирания
- Възможността да се отглеждат зеленчуци, плодове и ядки на ниски цени
- Възможността да сме по-активни физически, особено когато сме навън
- Възможността да споделяме и разменяме различни знания, идеи и продукти с тези, около нас
- Възможността да споделим знания за грижата за околната среда и ценностите, идващи с това, чрез различни техники, дейности и способности

13. Препратки

Д Хардинг · 2022 -Резултати от метода за социално-екологични фактори

Документ “Природата и агрикултурата в града. Новите желания на гражданите, стр. 195–210.

<https://www.smartcitiesdive.com/ex/sustainablecitiescollective/urban-agriculture-next-big-thing-cities/338111/>

<https://www.smartcitiesdive.com/ex/sustainablecitiescollective/how-cities-will-feed-their-citizens-future/439071/>

https://www.urbanallotments.eu/fileadmin/uag/media/STSM/Short_Report_STSM_2014_PLE_SCHBERGER.pdf

Генерална комисия за качеството на територии, доклад на действия 2014-2015:
<https://www.vie-publique.fr/sites/default/files/rapport/pdf/174000496.pdf>

Доклад на френския институт за градско планиране и развитие:
https://www.institutparisregion.fr/fileadmin/NewEtudes/Etude_1461/NR_773_web.pdf

Харта “Зелената Ръка” “Charte Main Verte”:
<https://cdn.paris.fr/paris/2020/10/06/546548c5ab8ecf1df7a71392bc02b86f.pdf>

Сайт на парижкия съвет: <https://www.paris.fr/pages/les-jardins-partages-203>

Карта с примери за споделени градини в Париж:
<https://www.monpetitcoinvert.com/blog/paris-la-carte-des-jardins-partages/>

Emmaüs Solidarité (Френска асоциация) : <https://www.emmaus-solidarite.org/des-jardins-qui-cultivent-linsertion-et-la-mixite-sociale/>

Официален текст от Френския Сенат за включването на градини:
<https://www.senat.fr/rap/l02-376/l02-3761.html>

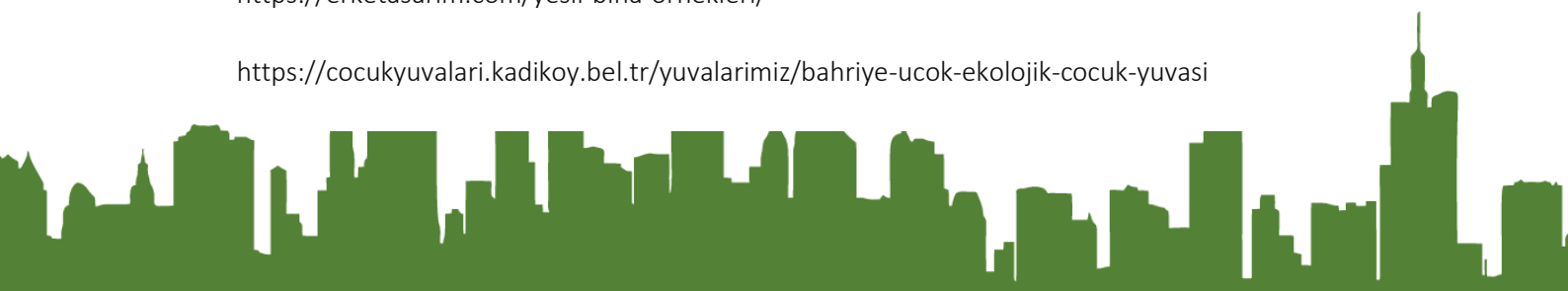
Инфографика за зелените градове в света: http://www.observatoirevillesvertes.fr/wp-content/uploads/2017/04/infographie_Observatoire_jardins2.0.pdf

Париж: <https://www.paris.fr/pages/en-2020-la-plus-grande-ferme-urbaine-au-monde-sera-a-paris-6573>

Страсбург: <https://www.strasbourgcapousse.eu/>

<https://erketasarim.com/yesil-bina-ornekleri/>

<https://cocukyuvalari.kadikoy.bel.tr/yuvalarimiz/bahriye-ucok-ekolojik-cocuk-yuvasi>

<https://kucukcekmece.istanbul/icerikler/merkezler/hobi-bahcesi/31705>

<https://www.tokihaber.com.tr/haberler/turkiye-yesil-bina-sayisinda-avrupa-lideri/>

<https://www.endeksa.com.tr/projects/greenox-residence/8852>

<https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/proje/fen-isleri/9/uskudar-belediyesi-hizmet-binasi-nikah-sarayi/252>

<https://peyzax.com/yesil-binalar-futuristik-yesil-mimari-ornekleri/>

<https://erketasarim.com/referans/dumankaya-flex-kurtkoy/>

НАИМЕНОВАНИЕ: “Green transformation of modern city environments to support community building and development of soft skills”

АКРОНИМ: GreenCity

Референтен номер: 2021-1-EL01-KA210-ADU-000027364

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Този проект е финансиран с помощта на Европейската Комисия. Тази публикация показва гледните точки само и единствено на авторите и Комисията не може да бъде отговорна за каквато и да е полза на информация, споделена в нея.

